

§ 61

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Mia Haglundin toivomusponnosta koskien alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn laajentamista

HEL 2019-011614 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaaliala- ja terveyslautakunta antoi valtuutettu Mia Haglundin toivomusponnosta koskien alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn laajentamista seuraavan lausunnon:

”Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (13326/2010) 13 §:n mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaille ehkäisyneuvontaa ja muita seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistäviä palveluja.

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti 17.1.2018 § 252 laajentaa maksutonta ehkäisyä alle 25-vuotiaille nuorille tarjoamalla maksutta lyhytvaikutteista menetelmää (ehkäisytabletit tai -rengas) vuodeksi. Mikäli nuori haluaa pitkävaikutteisen ehkäisyn (kupari- tai hormonikierukan tai ehkäisykapselin) käyttöönsä, hän on siihen oikeutettu maksutta, kunnes täyttää 25 vuotta. Lisäksi Helsingin kaupunki on tarjonnut vuodesta 2007 lähtien ensimmäisen pitkävaikutteisen menetelmän (niin kierukan kuin kapselin) maksutta kaikenikäisille naisille.

Pitkävaikutteisen ehkäisymenetelmän ehkäisyteho on neljästä kymmeneen vuoteen riippuen valitusta ehkäisymenetelmästä. Kansainvälisten ja suomalaisten tutkimusten perusteella pitkävaikutteiset ehkäisymenetelmät ovat tehokkaimpia ehkäisemään suunnittelemattomia raskauksia ja myös kustannustehokkaimpia maksuttoman ehkäisyn tarjoajalle raskaudenkeskeytyskustannukset huomioon ottaen. Tästä syystä Helsinki on panostanut maksuttomaan pitkävaikutteiseen ehkäisymuotoon jo vuosia.

Sosiaali- ja terveystoimiala tarjoaa ehkäisypalveluja keskitetyssä ehkäisyneuvonnassa, terveysasemilla, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja äitiysneuvoissa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen henkilöstön mukaan helsinkiläiset nuoret ovat olleet tyytyväisiä maksuttoman ehkäisyn tarjontaan toiminnassa. Nuoret ovat ottaneet aiempaa enemmän yhteyttä ehkäisyyn liittyvissä asioissa toimijoihin, ja nuorten tietoisuus ja kiinnostus pitkävaikutteisiin ehkäisymenetelmiin on kasvanut. Toiveita erityisesti alle 20-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn laajentamisesta on saatu nuorilta ja terveydenhuollonhenkilöstöltä. Henkilökunta kokee kuitenkin resurssit ehkäisypalveluiden tarjoamiseen riittämättömäksi.

Sosiaaliala- ja terveysministeriön ohjeen mukaan kaikenikäisille on ollut valtakunnallisesti saatavilla kolmen kuukauden maksuton ehkäisytablettien aloituspakkaus. Muuten kunnilla on erilaisia käytäntöjä maksuttoman ehkäisyn tarjonnassa, koska ehkäisytablettien tarjoamisesta päättäminen kuuluu kunnallisen itsehallinnon vastuulle.

Vantaalla tarjotaan maksuton ehkäisy kaikille alle 20-vuotiaille nuorille vastaanottokäynnillä laaditun hoitosuunnitelman mukaisesti. 20–24-vuotiaille nuorille tarjotaan maksuton pitkävaikutteinen ehkäisy. Espoolaiset alle 25-vuotiaat saavat maksutta ensimmäisen pitkävaikutteisen ehkäisimen tai lyhytvaikutteisen ehkäisyn vuodeksi. Espoossa kustannetaan kuparikierukka 25 vuotta täyttäneille, mikäli kierukkaa ei ole aiemmin ollut käytössä.

Maksutonta ehkäisyä tarjotaan Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa aina raskaudenkeskeytyksen jälkeen. Pitkävaikutteinen ehkäisy on maksuton sekä Helsingissä että Vantaalla aina myös päihdehuollon asiakkaille. Espoo tarjoaa raskaudenkeskeytyksen jälkitarkastuksen yhteydessä alle 25-vuotiaille pitkävaikutteisen ehkäisimen tai lyhytvaikutteisen ehkäisyn vuodeksi. Lisäksi tarjotaan maksuttomia kondomeja kaikenikäisille.

Tilastotietoa raskaudenkeskeytyksistä ja seksitautitartunnoista

Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten raskaudenkeskeytykset ovat vähentyneet 12 prosenttia vuodesta 2016 vuoteen 2018. Vuonna 2018 tehtiin helsinkiläisille alle 25-vuotiaille 445 raskaudenkeskeytystä, mikä on 11,5 keskeytystä tuhatta 15–24-vuotiasta helsinkiläistä naista kohden. Vuonna 2017 oli 476 keskeytystä (12,1/1000 15–24-vuotiasta helsinkiläistä naista) ja vuonna 2016 oli 506 keskeytystä (12,6/1000 15–24-vuotiasta helsinkiläistä naista). Tätä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Sotkanetin julkaisemaa tietoa ei ole vielä saatavilla vuodelta 2019. On huomattava, että viime vuosina koko maassa keskeytysten määrä on vähentynyt.

Tarkasteltaessa erikseen alle 20-vuotiaiden raskaudenkeskeytyksiä vuonna 2018 voidaan todeta, että pääkaupunkiseudulla vähiten alle 20-vuotiaiden raskaudenkeskeytyksiä tehtiin Espoossa (5,7/1000 15–19-vuotiasta naista), Vantaalla (6,5/1000 15–19-vuotiasta naista) ja eniten Helsingissä (7,4/1000 15–19-vuotiasta naista) (THL, Sotkanet).

Helsingiläisten alle 25-vuotiaiden seksitautitartuntojen (klamydia, kuppa ja tippuri) kokonaismäärät yhteensä ovat lisääntyneet viimeisen kahden vuoden aikana 14,8 prosenttia. Vuonna 2019 todettiin helsinkiläisillä alle 25-vuotiailla 1398 seksitautitartuntaa (klamydia, kuppa ja tippuri), joka on 19,3/1000 15–24-vuotiasta helsinkiläistä kohden. Vuonna 2018 todettiin 1273 seksitautitartuntaa, 17,3/1000 15–24-vuotiasta helsinkiläistä kohden.

läistä nuorta kohden ja vuonna 2017 kaikkiaan 1218 tartuntaa, 16,2/1000 15–24-vuotiasta helsinkiläistä kohden. (Helsingin kaupungin epidemiologian yksikkö, sukupuolitautien lukumäärät). Tartuntojen määrää arvioitaessa on tärkeä suhteuttaa niiden lukumäärä tehtyjen laboratoriomääritysten lukumäärään. Matalaa kynnyistä testeihin Omaolo-palveluakin hyödyntäen on edistettävä.

Valtakunnallisen vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan helsinkiläisistä peruskoululaisista 17,1 prosenttia (N=7 261), lukiolaisista 27,1 prosenttia (N=5 739) ja ammattikoululaisista 24,8 prosenttia (N=620) toivoi halvempia ehkäisymenetelmiä. Maksuttomia kondomeja toivoi peruskoululaisista 23,1 prosenttia (N=7 277), lukiolaisista 25,7 prosenttia (N=5 746) ja ammattikoululaisista 26,4 prosenttia (N= 618).

Raskaudenehkäisyn ja -keskeytysten kustannukset

Sosiaali- ja terveystoimialan keskitetty ehkäisyneuvonta, terveysasemat, neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat tilanneet ehkäisytarvikkeita vuonna 2019 yhteensä 594 056 eurolla (ehkäisy pillereitä 167 618 euroa, ehkäisykierukat 343 094 euroa, ehkäisyimplantteja 76 576 euroa, kondomeja 6 615 euroa ja ehkäisy laastareita 153 euroa). Ikäryhmittäisistä ehkäisymenetelmäkustannuksia ei saada eriteltyä kaupungin järjestelmistä.

Vuonna 2018 Helsingissä oli 15–19-vuotiaita naisia 13 809, joista arviolta 25 prosenttia oli seksuaalisesti aktiivisia ja käytti ehkäisy pillereitä pitkäaikaisesti. Maksuttoman pilleriehkäisyn kustannukset ovat henkilöä kohden noin 50 euroa vuodessa. Tässä ikäryhmässä pilleriehkäisyn lääkekustannukset olisivat tällöin 173 000 euroa vuodessa. Mikäli alle 20-vuotialle tarjottua maksutonta ehkäisyä laajennetaan tarjoamalla lyhytvaikutteisista ehkäisymenetelmästä ikäryhmälle 15–19-vuotiaat, olisivat neljän vuoden pilleriehkäisyn lääkekustannukset noin 700 000 euroa. Maksuttoman pilleriehkäisyn kustannukset ikäryhmässä 15–24-vuotiaat naiset olisivat vastaavasti 405 000 euroa vuodessa. Oletuksena tämän ikäryhmän kohdalla on, että 15–24-vuotiaista naisista 50 prosenttia on seksuaalisesti aktiivisia ja heistä tutkimusten perusteella vajaa 50 prosenttia sitoutuu maksuttomaan pilleriehkäisyyn. Mikäli lyhytvaikutteisista ehkäisymenetelmästä päädytään laajentamaan ikäryhmälle 15–24-vuotiaille maksutta, olisivat yhdeksän vuoden pilleriehkäisyn lääkekustannukset 3 645 000 euroa.

Pitkävaikutteisen hormonikierukan tai ehkäisykapselin hankintahinta on noin 100 euroa/kappale. Mikäli ehkäisintä käyttää viisi vuotta, olisi vuosikustannus 20 euroa. Aiemmin todetusti valitusta menetelmästä riippuen käyttöaika voi olla jopa 10 vuotta vähentäen vuosikustannuksia 10 euroa. Jos ehkäisyä tarvitsevia olisi 50 prosenttia ikäluokasta 15–

24-vuotiaat naiset, olisivat kustannukset vuodessa 405 000 euroa. Vastaavasti ikäluokassa 15–19-vuotiaat kustannukset olisivat noin 70 000 euroa, mikäli 25 prosenttia ikäluokasta käyttäisi tätä ehkäisyä.

Raskauden keskeytyksen hinta on 930 euroa. Tästä on erikoissairaanhoidon osuus 565 euroa ja perusterveydenhuollon 365 euroa. Perusterveydenhuollon osuuteen kuuluvat vastaanotto- ja laboratoriokustannukset. Vuonna 2019 raskauden keskeytyksiä oli 103 ikäryhmässä 15–19-vuotiaat, jolloin kustannukseksi tulee noin 96 000 euroa. Neljän vuoden kustannukset olisivat noin 400 000 euroa samalla raskauden keskeytysten määrällä (neljän vuoden pilleriehkäisyyn lääkekustannusten ollessa noin 700 000 euroa 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä).

Maksuttoman ehkäisyn laajentamisen asteesta riippuen voi varsinaisten lääkekustannusten ohella syntyä myös muita kustannuksia (lisähenkilöstön tarve, tilat, kalusto, välinehuolto, koulutus). Pitkävaikutteisen ehkäisyn jatkavuusluvut ovat tutkimusten perusteella selvästi paremmat kuin lyhytvaikutteisten menetelmien. Lisäksi niiden käyttöön liittyy vähemmän seurantakäyntejä vähentäen terveydenhuollon kuormitusta matalampien käyttöönottokustannusten lisäksi.

Vuoden 2020 talousarviossa ei ole varattu rahaa maksuttoman ehkäisyn laajentamiseen.

Maksuttoman ehkäisyn laajentaminen

Sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa, että Helsingin nykykäytäntöä tehostetaan seuraavilla tavoilla: Helsinki tarjoaa alle 20-vuotiaille kokonaan ilmaisen ehkäisyn. Ehkäisyvaihtoehtoja ovat ehkäisytabletit tai -rengas sekä pitkävaikutteiset menetelmät. Vantaalla tehdyn tutkimuksen mukaan näiden vaihtoehtojen jakauma on ehkäisytabletit tai -rengas 89 prosenttia ja pitkävaikutteiset menetelmät 11 prosenttia. Ehkäisytablettien kustannukset vuodessa ovat tällöin noin 150 000 euroa ja pitkävaikutteisten menetelmien noin 8 000 euroa 15–19-vuotiaiden naisten ikäryhmässä. Tästä ikäryhmästä on seksuaalisesti aktiivisia 25 prosenttia.

Alle 25-vuotiaalle nuorelle tarjotaan edelleen aktiivisesti pitkävaikutteisena ehkäisyvaihtoehtona kierukkaa tai ehkäisykapselia, koska pitkävaikutteiset ehkäisymenetelmät eivät vaadi käyttäjältään jatkuvaa muistamista ja ovat siten lyhytvaikutteisia menetelmiä helpompia ja tehokkaampia ehkäisymuotoja sekä kustannuksiltaan edullisempia. Kondomin käyttöön ohjataan aina ja niiden tarjontaa tehostetaan, koska kondomi on tehokkain menetelmä seksitaudeilta suojautumiseen.

Mikäli pitkävaikutteisista ehkäisymenetelmästä käytetään viisi vuotta, ovat kustannukset vuodessa noin 400 000 euroa 15–24-vuotiaiden naisten

ikäluokassa. 15–19-vuotiaiden naisten osuus kustannuksista on noin 8 000 euroa. Alle 25-vuotiaista nuorista keskimäärin 50 prosenttia on seksuaalisesti aktiivisia.

Kondomien käytön ja tarjonnan tehostamiseksi yhteistyötä terveystieteiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, äitiysneuvolan, keskitetyn ehkäisyneuvonnan sekä Helsingin kaupungin muiden toimijoiden, kuten koulujen ja nuorisotalojen kanssa jatketaan ja lisätään.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Asianmukainen ehkäisymenetelmien käyttö vähentää suunnittelemattomien raskauksien ja seksitautien määrää. Seksitaudeilta suojautumiseen kondomi on tehokkain olemassa oleva vaihtoehto. Seksuaali- ja lisääntymisterveys on tärkeä osa ihmisen yleistä hyvinvointia ja terveyttä. Ehkäisyneuvonnan palveluihin sisältyy seksuaaliterveyden edistäminen; seksuaaliterveyden neuvonta, seksitautien ehkäisy ja niiden helppo testaaminen, seksuaalioikeuksien painottaminen sekä seksuaalisesta häirinnästä keskustelu ja tukipalveluihin ohjaaminen.

Käsittely

Asiassa tehtiin seuraavat vastaehdotukset:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Seija Muurinen: Kohdan "Maksuttoman ehkäisyn laajentaminen" ensimmäinen virke muutetaan muotoon: "Sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa, että Helsingin nykykäytäntöä harkitaan tehostettavan seuraavilla tavoilla: Helsinki tarjoaa alle 20-vuotiaille kokonaan ilmaisen ehkäisyn."

Kannattaja: jäsen Sami Heistaro

Vastaehdotus 2:

Jäsen Seija Muurinen: Lausunnon loppuun ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia lisätään virke: "Sosiaali- ja terveyslautakunta esittää, että päätös talousvaikutteisesta ponsiesityksestä laajentaa mahdollisesti maksutonta ehkäisyä tehdään vuoden 2021 budjettineuvottelujen yhteydessä samanlaisella menettelyllä kuin talousarvioaloitteista päätetään."

Kannattaja: jäsen Sami Heistaro

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto syntyi seuraavien äänestysten tuloksena:

1 äänestys

07.04.2020

Asia/6

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan
EI-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Seija Muurinen)

Jaa-äännet: 9
Katju Aro, Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Kati Juva,
Reko Ravela, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 4
Sami Heistaro, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Alekski Niskanen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 9 - 4.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan
EI-ehdotus: Vastaehdotus 2 (jäsen Seija Muurinen)

Jaa-äännet: 8
Katju Aro, Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Kati Juva, Reko Ravela,
Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 5
Leo Bergman, Sami Heistaro, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Alekski Niskanen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 8 - 5.

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi asiasta esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Leena Turpeinen, terveys- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 310 52481
leena.turpeinen(a)hel.fi
Timo Lukkarinen, terveysasemien johtajalääkäri, puhelin: 310 42611
timo.lukkarinen(a)hel.fi

Liitteet

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
F11880001200052430
Alv.nro
FI02012566

07.04.2020

Asia/6

1 Haglund Mia, toivomusponsi, Kvsto 6.11.2019 asia 3

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt 30.4.2020 mennessä sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa valtuutettu Mia Haglundin toivomusponnista koskien alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn laajentamista.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Leena Turpeinen, terveys- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 310 52481
leena.turpeinen(a)hel.fi
Timo Lukkarinen, terveysasemien johtajalääkäri, puhelin: 310 42611
timo.lukkarinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Haglund Mia, toivomusponsi, Kvsto 6.11.2019 asia 3

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano